

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:
Antti Tuomainen
PARANTAJA

Copyright © Antti Tuomainen 2010

Published by agreement with Salomonsson Agency

Translation Copyright © 2013 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-00747-3

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

GRAD DUHOVA ANTI TUOMAJNEN

Preveo Vladimir D. Nikolić

Izdavaštvo
vulkan

Beograd, 2013.

Za Anu

TRI DANA PRE BOŽIČA

1

Šta je gore – potpuna sigurnost da se ono najgore već dogodilo, ili ovaj strah, koji iz časa u čas postaje sve veći? Neočekivani kolaps, ili sporo osipanje i raspadanje?

Zaneo sam se zbog siline skretanja koje me je prenulo iz odlutalih misli i podigao pogled.

Žuto-crni plamenovi iz slupanog kamiona lizali su noseći stub pešačkog mosta na priobalnom drumu u Sernejnenu. Kamion je bio prepolovljen, grleći stub kao ljubavnik. Nijedno vozilo u prolazu nije ni usporilo, a kamoli stalo – prešli su u spoljašnju traku, mimoilazeći zapaljenu olupinu na najvećoj mogućoj razdaljini.

Baš kao i autobus u kom sam sedeo.

Otkopčao sam kišom natopljenu zimsku jaknu, pronašao paket papirnih maramica u unutrašnjem džepu, izvukao jednu umrtvljenim prstima, a zatim obrisao lice i kosu. Maramica je za tili čas bila skroz mokra. Zgužvao sam je u lopticu i ubacio u džep. Sa ruba jakne sam otresao kapljice vode, a onda iz džepa farmerica izvadio mobilni telefon. Ponovo sam pokušao da pozovem Johanu.

Broj je i dalje bio nedostupan.

Tunel podzemne železnice od Sernejnena do Kejlanijemija bio je zatvoren zbog poplave. Voz me je dovezao do metro stanice Kalasatama, gde sam morao da čekam autobus dvadeset minuta, pod nebom iz koga je lilo kao iz kabla.

Kamion u plamenu ostao je iza nas, a ja sam nastavio da gledam vesti na ekranu prikачenom na stražnji deo neprobojnog stakla kabine vozača. Južne oblasti Španije i Italije bile su zvanično prepuštene same sebi, ostavljene da se snalaze kako znaju i umeju. U Bangladešu, koji tone u more, hara epidemija kuge, preteći da se proširi na ostatak Azije. Sukob između Indije i Kine zbog snabdevanja vodom s Himalaja uvlačio je te dve zemlje u rat. Meksički narko-karteli su na zatvaranje američko-meksičke granice odgovorili lansiranjem raketa na Los Anđeles i San Dijego. Šumske požare u slivu Amazona nisu ugasili čak ni novi rečni kanali prokopani da okruže vatrenu stihiju.

Broj tekućih ratova ili oružanih sukoba u Evropskoj uniji: trinaest, prevashodno u pograničnim područjima.

Procenjeni broj klimatskih izbeglica širom planete: 650–800 miliona ljudi.

Upozorenja o pandemijama: virus H3N3, malarija, tuberkuloza, ebola, kuga.

Bezбриžne vesti za kraj: nedavno izabrana mis Finske veruje da će na proleće sve biti mnogo bolje.

Pogledao sam kroz prozor u kišu, koja pada već mesecima, neprekidan pljusak koji je počeo u septembru i od tada tek na trenutke prestajao. Najmanje pet priobalnih gradskih četvrti – Jetkesari, Kalasatama, Ruoholahti, Hertoniemenranta

i Marjanijemi – bilo je neprekidno pogođeno poplavama, a mnoštvo žitelja je konačno diglo ruke i napustilo svoje domove.

Njihovi stanovi nisu dugo ostali prazni. Čak i vlažni, me-mljivi i delimično ispod vode, bili su dovoljno dobri za stotine hiljada izbeglica koje su stizale u zemlju. Uveče, iz poplavljenih četvrti bez električne energije bleštale su vatre za kuvanje i logorske vatre.

Sišao sam s autobusa na železničkoj stanici. Bilo bi brže proći kroz Kajsanijemi park, ali sam odlučio da ga zaobiđem Kajvokatuom. Nije bilo dovoljno policajaca da nadgledaju i ulice i parkove. Hodanje kroz masu naroda oko železničke stanice predstavljalo je nešto što uvek treba izbegavati. Uspaničeni ljudi napuštali su grad, i puneći ionako prepune vozove, išli na sever, noseći sve što poseduju u rančevima i putnim koferima.

Ispod plastičnih nadstrešnica ispred stanice ležale su nepomične prilike skrupčane u vrećama za spavanje. Bilo je nemoguće kazati da li se odmaraju u tranzitu ili prosto tamo žive. Bleštavi sjaj visokih reflektora mešao se sa svetlucavim slojem izduvnih gasova, uličnih svetiljki i drečavom crvenom, plavom i zelenom bojom sjajnih neonskih reklama.

Preko puta stanice nalazila se zgrada centralne pošte, napola uništena u požaru, samo sivo-crni kostur. Dok sam prolazio pored nje, ponovo sam pokušao da pozovem Johanu.

Stigao sam do Sanomatalove zgrade, stajao u redu petnaest minuta, čekajući da prođem kroz punkt obezbeđenja, skinuo jaknu i kaiš, izuo cipele, opet ih obukao, a potom otišao do prijemnog stola.

Zamolio sam recepcionerku da pozove Johaninog šefa, koji iz nekog razloga nije odgovarao na moje pozive. Sreo sam ga nekoliko puta i rezonovao sam da će se javiti ako poziv bude došao iz unutrašnjosti zgrade, a kad sazna ko ga zove, pustiće me da mu kažem zašto sam došao.

Recepcionerka je bila žena ledenih očiju, stara tridesetak godina, koja je, sudeći po kratko podšišanoj kosi i kontrolisanim gestovima, nekada bila vojnik, a sada je čuvala fizički integritet poslednjih dnevnih novina u državi, i dalje noseći pištolj na boku.

Gledala me je u oči, dok je govorila u vazduh. „Gospodin Tapani Lehtinen... Proverila sam mu ličnu kartu... Da... Samo trenutak.“

Klimnula mi je, a pokret njene glave nalikovao je udarcu sekire. „Šta želite?“

„Ne mogu da stupim u kontakt sa svojom suprugom, Johanom Lehtinen.“

Nehotice sam snimio poslednji telefonski razgovor s Johanom i znao sam ga napamet.

„Danas ću dokasno ostati na poslu“, počela je.

„Koliko kasno je dokasno?“

„Verovatno čitavu noć.“

„U kancelariji ili na terenu?“

„Već sam na terenu. Sa mnom je fotograf. Pričaćemo s nekim ljudima. Držaćemo se javnih mesta.“

Žamor, larma automobila, žamor, tiha tutnjava, a zatim ponovo žamor.

„Jesi li još tamo?“, upitala je.

„Gde sam mogao da odem? Sedim za radnim stolom.“

Pauza.

„Ponosna sam na tebe“, reče Johana. „Zbog toga što ne odstaješ.“

„Baš kao ni ti“, rekao sam.

„Pretpostavljam da je tako“, iznenada je kazala tiho, maltene šapatom.

„Volim te. Vрати se kući u jednom komadu.“

Anti Tuomajnen

„Nego šta“, prošaputala je, a onda brzo izgovorila naredne reči, gotovo u jednom dahu. „Vidimo se sutra, najkasnije. Volim te.“

Žamor. Pucketanje. Tihi škljocaj. Tišina.

Četrdesetogodišnje lice generalnog direktora Lasija Utele prekrivala je plavosivkasta višednevna brada, a u očima mu se videla razdražljivost koju nije mogao, a možda nije ni želeo, da sakrije.

Stajao je direktno ispred mene kad su se vrata lifta otvorila na petom spratu. Nosio je crnu košulju i tanki sivi džemper, tamne farmerice i sportske patike. Ruke su mu bile prekrštene na grudima, položaj koji su napustile s oklevanjem kada sam zakoračio prema njemu.

Najmanje dopadljive osobine Lasija Utele – njegova zavist prema ostvarenijim novinarima, sklonost ka tome da izbegava sukobe, potreba da uvek bude u pravu, činjenica da je zlopamtilo – sve to mi je bilo poznato iz onoga što mi je Johana ispričala. Njeno i Lasijevo mišljenje o novinarskom poslu i upravljanje novinama sve češće i češće dolazili su u sukob. Talasići tih sukoba stizali su do obale, čak i kod kuće.

Rukovali smo se i predstavili jedan drugome, iako smo obojica znali ko je ko. Na trenutak sam se osetio kao glumac u lošoj pozorišnoj predstavi. Čim je izvadio šaku iz mog stiska, okrenuo

se i ovlašnim dodirirom vrhova prstiju otvorio vrata u hodnik. Išao sam za njim, dok je ljutito trupkao stopalima, kao da je nezadovoljan njihovim napredovanjem. Stigli smo do kraja dugog hodnika, na čijem uglu se nalazila kancelarija površine nekoliko kvadratnih metara.

Seo je na crnu fotelju sa visokim naslonom iza svog radnog stola i pokazao rukom na jedino slobodno sedište u prostoriji, neku vrstu bele plastične posude.

„Mislio sam da Johana danas radi kod kuće“, kazao je.

Odmahnuo sam glavom. „Da vam pravo kažem, nadao sam se da ću je pronaći ovde.“

Sada je došao red na njega da odmahne glavom. Gest je bio nestrpljiv i kratak. „Poslednji put sam je video na jučerašnjem sastanku osoblja, oko šest sati. Pretresli smo tekuće poslove, kao i obično, a potom su svi otišli svojim poslom.“

„Pričao sam s Johanom sinoć oko devet.“

„Gde je bila?“, ravnodušno je upitao.

„Negde napolju“, odgovorio sam, a zatim, posle kratke pauze, dodao nešto tiše: „Nije mi palo na pamet da je pitam gde.“

„Dakle, niste se čuli s njom čitav dan?“

Klimnuo sam, posmatrajući ga. Njegovo držanje, izraz na licu i pauze između reči otkrivale su ono što zaista misli – da mu traćim vreme.

„Šta?“, upitao sam, kao da ne primećujem ili ne razumem govor njegovog tela.

„Samo se pitam“, rekao je, „da li se ikada ranije dogodilo nešto slično ovome.“

„Ne. Zašto?“

Napućio je donju usnu i podigao obrve – delovalo je kao da je svaka teška čitavu tonu, kao da očekuje nagradu zbog toga što ih je podigao.

„Onako. Samo, ovih dana... svašta se dešava.“

„Ne nama“, kazao sam. „Duga priča, ali te stvari se nama ne dešavaju.“

„Naravno da ne“, reče Lasi, tonom kome je donekle manjkalo ubeđenja. Nije se čak potrudio ni da me pogleda u oči. „Naravno da ne.“

„Na kojoj priči je radila?“

Nije mi odgovorio istog časa, već je umesto toga nekoliko trenutaka u šaci odmeravao težinu nalivpera, a možda je takođe odmeravao i nešto u mislima.

„O čemu je reč?“, ponovo sam ga upitao, uvidevši da neće početi sam od sebe.

„Verovatno je glupo od mene što delim ovu informaciju s vama, ali je, s druge strane, to ionako bio glup članak“, kazao je, nalaktivši se na sto i pogledavši me iskosa, kao da procenjuje moju reakciju.

„Shvatam“, kazao sam, i čekao.

„Reč je o Iscelitelju.“

Možda sam se štrečno. Johana mi je pričala o Iscelitelju.

Prvi njegov imejl primila je neposredno nakon što je ubijena porodica u Tapioli. Neko ko se nazivao Isceliteljem preuzeo je odgovornost za zločin. Kazao je da je to učinio za dobrobit običnih ljudi, da ih osveti, rekavši za sebe da je poslednji glas istine u svetu koji srlja ka uništenju, iscelitelj bolesne planete. Zato je ubio izvršnog direktora fabrike i njegovu porodicu. A

to je bio razlog zbog čega će nastaviti da ubija svakoga za koga utvrdi da doprinosi ubrzavanju klimatskih promena. Johana je obavestila policiju. Istražili su slučaj, uradili su sve što su mogli. Do sada je ubijeno devet izvršnih direktora i političara, zajedno s njihovim familijama.

Uzdahnuo sam. Lasi je slegnuo ramenima i delovao zadovoljno mojom reakcijom.

„Rekao sam joj da je to mlaćenje prazne slame“, kazao je, a ja nisam mogao a da ne zapazim slavodobitan ton u njegovom glasu. „Rekao sam joj da neće saznati ništa više od onoga što je saznala policija. A naši čitaoci, čiji se broj iz dana u dan munjevito smanjuje, ne žele da čitaju o tome. To je naprosto depresivno. Ionako već znaju da je sve otišlo u tri lepe.“

Zagledao sam se u tminu iznad zaliva Tele. Znao sam da tamo napolju postoje građevine, ali nisam mogao da ih vidim.

„Da li je Johana već napisala taj članak?“, upitao sam ga, nakon što smo dovoljno dugo slušali naše i disanje zgrade.

Lasi se zavalio unazad u fotelju, naslonio glavu na naslon i kroz spuštene kapke pogledao u mene, kao da ne sedim s druge strane njegovog uzanog stola, već sam negde daleko na horizontu.

„Zašto pitate?“, kazao je.

„Johana i ja smo uvek u kontaktu“, objasnio sam. Palo mi je na pamet da, kada ponavljamo stvari, to nije uvek zato da bismo ubedili druge ljude. „Ne mislim bukvalno neprestano. Ali, ako ništa drugo, u najmanju ruku pošaljemo jedno drugom SMS ili imejl na svakih nekoliko sati. Čak i kad nemamo šta da kažemo jedno drugom. Najčešće svega dve-tri reči. Nešto smešno, ili ponekad nekakvu nežnost. To nam je navika!“

Poslednja rečenica bila je namerno povišenog tona. Lasi me je bezizražajno slušao, glave zabačene unazad.

„Nisam se čuo s njom puna dvadeset četiri časa“, nastavio sam, i shvatio da reči upućujem sopstvenom odrazu na prozoru. „To je najduže da se nismo čuli za ovih deset godina koliko smo zajedno.“

Sačekao sam trenutak-dva pre nego što sam rekao još nešto, ni najmanje ne mareći za to kako zvučim.

„Siguran sam da joj se nešto dogodilo.“

„Nešto joj se dogodilo?“, upitao je, a zatim napravio pauzu na način koji mi je postajao poznat. Te stanke mogle su imati samo jednu svrhu: da me podriju, da učine da moje reči zvuče glupavo i besmisleno.

„Da“, rekao sam suvoparno.

Lasi nekoliko trenutaka nije progovarao. Onda se nagnuo napred, zastao i kazao: „Pretpostavimo da ste u pravu. Šta nameravate da učinite?“

Nisam morao da se pretvaram da razmišljam o tome. Smesta sam rekao: „Nema svrhe da prijavim njen nestanak policiji. Sve što mogu da urade jeste da to unesu u svoje izveštaje. Nestanak pet hiljada dvadeset prvi.“

„Istina“, složio se. „A dvadeset četiri sata nisu preterano dug period, takođe.“

Podigao sam ruku kao da fizički odbijam njegovu izjavu, a i mentalno. „Kao što rekoh, uvek smo u kontaktu. Za nas dvoje, dvadeset četiri sata su dug period.“

Lasi nije morao da kopa naročito duboko da bi pronašao svoju razdražljivost. Glas mu se podigao, a istovremeno se u

njega uvukla ledena strogost. „Imamo reportere koji su na terenu po nedelju dana bez prestanka. Onda se vrate nazad sa pričom. Tako se to radi.“

„Da li je Johana ikada bila na terenu čitavu sedmicu a da nije s vama kontaktirala?“

Nastavio je da me gleda direktno u oči, zalupkavši prstima po naslonu fotelje i napućivši usne. „Priznajem, nije.“

„To jednostavno ne liči na nju“, kazao sam.

Promeškoltio se u fotelji i brzo progovorio, kao da želi da požuri i postara se da je u pravu: „Tapani, mi ovde pokušavamo da pravimo novine. U suštini, ne dobijamo nikakav novac od reklama, a naše praktično pravilo, zasnovano na iskustvu, jeste da ljude više ništa ne zanima. Izuzev seksa i pornografije, razume se, i skandala u vezi sa seksom i pornografijom. Juče smo prodali više novina nego ikada ranije. A to nismo učinili, uveravam vas, zbog iscrpnih i pronicljivih reportaža o hiljadama nestalih bojevih glava ili istražnih članaka o tome koliko nam je ostalo pijaće vode. Što je, uzgred, dovoljno za još otprilike pola sata, koliko mogu da vidim. Ne, naša glavna priča bavila se videosnimkom seksa određene pevačice sa životinjom. To je ono što ljudi žele. To je ono za šta plaćaju.“

Udahnuo je i nastavio da govori još napetijim i nestrpljivijim glasom nego ranije, ako je to uopšte bilo moguće. „Zatim, imam reportere kao što je, na primer, Johana, koji žele da ljudima saopšte istinu. A ja ih uvek pitam: Kakvu jebenu istinu? Ali oni nikad nemaju dobar odgovor. Kažu mi samo da ljudi treba da znaju. A ja ih pitam: Ali šta to ljudi žele da znaju? I još važnije: Žele li da plate da to saznaju?“